

Länsstyrelsen Västra Götalands län
Naturvårdsenheten
Linnea Bertilsson
542 85 MARIESTAD

Lerums Naturskyddsförenings synpunkter på förslag till beslut om utvidgningar av strandskyddsområden i Lerums kommun

Lerums Naturskyddsförening (LNF) har tagit del av ovanstående förslag från länsstyrelsen i remiss daterad 2013-04-02. LNF har även tagit del av Naturvårdsverkets vägledning i Handbok 2010:4. LNF anser övergripande att strandskyddet är viktigt för bevarandet av biologisk mångfald och möjligheterna att bedriva friluftsliv med inriktning på naturupplevelse. Därför bör strandskyddet ha stor omfattning för att bevara dessa omständigheter för kommande generationer.

Med avseende på de flesta vatten som behandlas i remisshandlingen avseende Lerums kommun instämmer LNF i länsstyrelsens förslag. LNF framför kritik av förslaget i följande avseenden:

- Föreslagna minskningar av utökat strandskyddet avseende ett antal sjöar bör ej ske.
- Föreslagna mindre begränsningar av utökat strandskydd i en del fall bör ej ske.
- Värdering av utökat strandskydd för sjöar som idag har 100 meter saknas.
- Ett antal vattendrag som idag saknar strandskydd bör ha skydd.
- Det saknas motiveringar till varför 200 meter räcker för att säkerställa värden istället för 300 meter.

Naturvårdsverkets vägledning

LNF tolkar Naturvårdsverkets vägledning på följande sätt:

- Utvidgning av strandskydd har tidigare skett om det behövs för att *tillgodose* något av strandskyddets syften. Enligt den nya formuleringen i 7 kap 14 § miljöbalken ska det ske för att *säkerställa* strandskyddets syfte. Det innebär enligt Naturvårdsverket en skärpning av kravet att få utvidga det område som omfattas av strandskydd.
- I Lerums kommun, vilken tillhör Göteborgsregionen med generellt stort exploateringsstryck, är enligt LNF:s uppfattning behovet av strandskydd extra stort. Detta innebär att LNF anser att strandskyddet i större utsträckning behöver vara mer än 100 meter för att säkerställa att stränderna inte tas i anspråk för ändamål som kan skada strändernas miljö och hindra allmänhetens tillträde. Därför är det motiverat att ha utökat skydd för ett stort antal av sjöarna och vattendragen i Lerums kommun för att värdena ska kunna säkerställas i en region med högt bebyggelsestryck.

- Även hotbilden mot ett område ska enligt handboken vara ett motiv för utvidgat strandskydd, och LNF ser inte att någon egentligen genomgång av bebyggelsestrycket har gjorts. Ur handboken: Hotbilden för ett område. Exempelvis: Områden med hårt bebyggelsestryck, attraktiva oexploaterade områden, värdefulla områden som långsiktigt är hotade av exempelvis exploatering. Strandskyddets syften är långsiktigt och att det kan vara svårt att enbart använda hotbild som motiv, eftersom det kan vara svårt att bedöma hotbilden på lång sikt. Värdefulla områden bör därför skyddas även om hotbild saknas på kort sikt.
- I Naturvårdsverkets handledning citeras proposition 2008/09:119, enligt vilken utvidgat strandskyddsområde kan motiveras med 7 specificerade omständigheter. LNF vill framför allt framhålla följande tre omständigheter:

5. Välbesökta friluftsområden eller områden som har tydlig potential att bli det och som riskerar att gå förlorade utan ett nybyggnadsförbud.

6. Tätortsnära strövområden.

7. Ekologiskt känsliga områden som inte omfattas av annat områdesskydd.

LNF anser att länsstyrelsen alltför ensidigt har motiverat utökat strandskydd med stöd av befintliga formella ”skydd” som riksintresse och undvikit de ovan citerade motiven. Dessa är enligt LNF:s uppfattning relevanta för alla större oexploaterade naturområden i Lerums kommun oavsett vilket skydd områdena kan ha idag. Därmed bör många fler sjöar och vattendrag, framför allt i större naturområden, i Lerums kommun ha utökat strandskydd.

- Naturvårdsverkets handledning avser även utökning av strandskydd som idag är 100 meter. LNF anser att länsstyrelsen redan nu bör se över behovet av utökat strandskydd för sjöar och vattendrag som idag har generellt strandskydd 100 meter. Åtminstone bör länsstyrelsen redovisa en tydlig plan för när och hur detta ska genomföras.

Faktorer som LNF anser bör beaktas särskilt

- Det är olämpligt att använda riksintressenas gräns som kriterium för att behålla eller inte behålla utökat strandskydd. Var den exakta gränsen går är sällan representativt för de helhetsvärden som ett stort område har. Riksintressenas gränser är heller inte menade att tolkas bokstavigt eller så exakt. Bebyggelse strax utanför ett riksintresse kan mycket väl komma att påverka riksintressets värden.
- Det är också mycket olämpligt att minska utökat strandskydd för de sjöar som ligger strax utanför riksintressegränser idag, eftersom en översyn av riksintressena för friluftsliv pågår. I denna översyn kan gränserna komma att förändras och motiven/värdebeskrivningen för riksintressena komma att justeras inom en snar framtid. Man bör därför avvakta denna översyn innan man förslår förändringar av strandskyddet med riksintressenas gränser som urvalskriterium.
- De stora skogsområdena i Risveden, Vättlefjäll och Härskogen är av stort intresse för friluftsliv i sin helhet, även i utkanterna av dessa områden. Därför är det viktigt att även utanför gränserna för riksintressen beakta områdenas helhetsvärden. De är också klassade som stora opåverkade områden enligt miljöbalken, och denna orördhet är en

kvalitet för friluftslivet som riskerar att inte säkerställas om strandskyddet minskas till 100 meter. I utkanterna av dessa områden är också bebyggelsestrycket högre, bland annat vid Långa (Lilla) Stamsjön och Bävsjön i Lerum, vid Lensjön i Floda och vid Alsjön i Aggetorp i Gråbo.

- Tysthet är en stor kvalitet för friluftslivet och en bristvara i storstadsregioner. Därför bör detta beaktas särskilt för att kunna säkerställa värden för friluftsliv. I Lerums kommun är det främst Risveden, Vättlefjäll och ett mindre område runt Häcksjön-Tösjön som bedöms som tysta enligt länsstyrelsens kartläggning.

Föreslagna minskningar av utökat strandskydd

Länsstyrelsen föreslår att ett antal sjöar som idag har utökat strandskydd skall få detta minskat till 100 meter. LNF avstyrker dessa minskningar med följande motiveringar:

- Flatavatten (södra) och den närbelägna Öjasjön bör ha utökat strandskydd eftersom de ligger i södra delen av det stora, opåverkade, sammanhängande och tysta vildmarksområdet Risveden. Jämför de närbelägna Tinnsjön och Lilla Tinnsjön som föreslås behålla utökat strandskydd.
- Sundsjön bör behålla utökat strandskydd som en del av behovet av strandskydd för utloppsvattendraget Rämneå. Rämneå är skyddsvärd och bland annat en viktig reproduktionslokal för Mjörn-öringen, men har inte har eget strandskydd.
- Holmesjön och Mörketjärnen på gränsen mot Ale behöver ha utökat strandskydd i första hand för att säkerställa den närliggande våtmarken (klass 1 i våtmarksinventeringen och ekologiskt särskilt känsligt område) samt en nyckelbiotop i bergbrant. Även de övriga sjöarna i området på grund av helhetsvärdet i Ale-Vättlefjäll, Gärdsjön, Kroksjön m fl.
- För Långsjön och Gärdsjön gäller samma förhållanden som föregående. Ljungslätt vid Långsjön är kulturhistoriskt intressant och därmed intressant för friluftslivet. 300 meters strandskydd skulle behövas för att säkerställa ett naturvärdesobjekt med gamla hamlade ädellövträd. Utökat strandskydd för Gärdsjön och Hjortesjön skulle behövas för att säkerställa ett ekologiskt särskilt känsligt område enligt miljöbalken, i form av ett skogs- och myrmarks komplex med begynnande naturskogs karaktär.
- Göksjön och den närbelägna Stora Gettjärnet bör ha utökat strandskydd, eftersom de ligger i ett stort orört område som är del av det stora sammanhängande och tysta skogsområdet Vättlefjäll-Alefjäll. Det kan tilläggas att Stora Gettjärnet är en av få sjöar i Lerums kommun som helt saknar bebyggelse och vägar i närheten, vilket är en stor kvalitet för friluftslivet. Runt stora Gettjärn finns äldre barrskog och tjäder förekommer här. Området är utpekad i kommunens naturvårdsplan. Ett utökat strandskydd skulle behövas för att säkerställa värdena.
- Annesjön och Håkansjön bör liksom Vittensjön ha utökat strandskydd i likhet med Stora och Lilla Lövsjön i samma område. Området är stort och opåverkat och utgör närreklamationsområde för Gråbo tätort. Håkansjön ligger intill ett skogsmyrmarks komplex som är klassat som ekologiskt särskilt känsligt enligt miljöbalken. Gäller även Kroksjön och Hyltesjön som ligger i samma område.

- Bävsjön i närheten av Lilla Stamsjön bör ha utökad strandskydd liksom övriga sjöar söder om Lerums tätort. I anslutning till Bävsjön finns ett regionalt värdefullt odlingslandskap med betesmarker och vacker landskapsbild, vilket inte kommer att säkerställas om man inte behåller det utökade strandskyddet. Exploateringstrycket är stort i området med ett flertal bygglovsansökningar och nyantagna planer samt nya planförfrågningar.

Begränsade minskningar av utökad strandskydd

I några områden har det utökade strandskyddet föreslagits minskas vid exempelvis vägar och järnvägar, men detta har ej skett konsekvent. Som exempel kan nämnas utmed järnvägen söder om Aspen, där strandskyddet sträcker sig söder om järnvägen. Söder om Sävelången sträcker sig strandskyddet ej söder om motorvägen och i Björboholm ej norr om väg 190. LNF anser att strandskyddet i princip bör ha den större utsträckningen i sådana fall eftersom områdena har mycket höga naturvärden och inte saknar betydelse för friluftslivet trots de avskiljande strukturerna. Att området är avskilt från vattnet är en grund för dispens, inte en grund för att upphäva strandskyddet.

Vid Tollered, söder om Säveålingen, finns höga naturvärden i form av bland annat särskilt skyddsvärda träd, nyckelbiotoper och lövskogsobjekt. Dessa kommer inte att säkerställas utan ett utökad strandskydd. Skogsområdena är också intressanta för rekreation, med utblickarna över Säveålingen.

I Björboholm finns också stora värden norr om väg 190, i form av lövskogar och särskilt skyddsvärda träd. Dessa säkerställs inte med den föreslagna gränsen för strandskyddet. Väg 190 är heller inte så stor eller starkt trafikerad eller så starkt avskiljande att vägen med säkerhet skulle kunna användas som skäl för dispens, och det är då olämpligt att använda denna väg som gräns för strandskyddet.

Även vid Aspen, öster om Aspens camping och Aspens station, finns naturvärden i form av särskilt skyddsvärda träd som hade säkerställts genom att strandskyddet omfattade även området på östra sidan av E20.

Tidigare upphävanden

I södra delen av Norsesund och vid Lugnvik (Gorås) vid Aspen har gjorts omotiverade inskränkningar av strandskyddet som LNF anser bör rättas till. Dessa upphävanden gjordes innan 1994 då strandskyddets syfte utökades att även omfatta växt- och djurlivet. De gamla besluten är därför inte förenliga med strandskyddslagstiftningens syfte. Vid Norsesund finns t ex sluttningar med ädellövskog i det område där skyddet upphävts. Vid Aspen finns naturvärden i form av särskilt skyddsvärda träd, och det finns fortfarande en del mark som är allmänt tillgänglig och där strandskyddet fortfarande har betydelse för friluftslivet.

Behovet av större utökad strandskydd

Det saknas motiveringar till varför 200 meter i vissa fall räcker för att säkerställa värden istället för 300 meter. Idag har endast ett begränsat antal sjöar utökad strandskydd till 300 meter. Enligt LNF:s uppfattning är dessa skydd välmotiverade, men urvalet framstår som alltför begränsat och delvis inkonsekvent med hänsyn till en helhetsvärdering av sjöarna och deras omgivningar. LNF föreslår att följande sjöars strandskydd utökas till 300 meter:

- Vildmarksområdet Risveden-Vättlefjäll har högt bevarandevärde och stor potential som rekreativ område för Göteborgsregionens storstadsområde, på sikt troligen även för

besökare från Mellaneuropa. Kvaliteterna för friluftslivet stärks av att området är klassat som tyst i länsstyrelsens kartläggning. Detta bör motivera generellt utökat strandskydd till 300 meter för alla vatten i området.

- Med motsvarande motivering bör vattnen i Härskogen generellt ha utökat strandskydd till 300 meter.
- Säveån och alla sjöar som genomflyts av Säveån bör ha 300 meters strandskydd. Säveån är ett av Sveriges värdefullaste vattendrag och har omfattande skydd i form av Natura 2000, naturreservat och riksintresse. Det är idag påfallande inkonsekvent att Mjörn och Aspen har strandskydd 300 meter, men den mellanliggande Sävelången har 200 meter. Runt Sävelången finns höga värden i form av gamla skogar, särskilt skyddsvärda träd samt lövrika skogar. Dessa värden säkerställs inte med 200 meter.
- Långa (Lilla) Stamsjön och Alebäcken samt Bävsjön bör ha 300 meters strandskydd liksom Stora Stamsjön och Öxsjön. Hela detta område utgör lättillgängligt närreklamationsområde för Lerums tätort och är ett av kommunens allra mest frekventerade naturområden. Området är dessutom utsatt för stort exploateringsstryck med ett mycket stort antal bygglovsansökningar och planansökningar.
- Häcksjön och Tösjön i det sammanhängande skogsområdet norr om Lerums tätort har idag 200 meter, men 300 meter är motiverat. Detta område är ett mycket välfrekventerat närreklamationsområde för Lerum, Stenkullen och Gråbo med uppmärksatta vandringsleder.

Behovet av utökat strandskydd från 100 meter idag

Länsstyrelsen har valt att endast se över strandskyddet för de vatten som idag har utvidgat strandskydd. För vatten som idag har 100 meter anger länsstyrelsen: *"Nya beslut om utvidgningar kan även fattas efter 2014 om sådant behov uppstår."* LNF anser att denna ambition är alltför låg och till intet förpliktigande. Istället bör länsstyrelsen redan idag redovisa en plan för hur översynen av behovet av utvidgat strandskydd för dessa vatten ska ses över.

Ett belysande exempel på sjö som har behov av utökat strandskydd är Tjärnatjärn i Härskogen på gränsen till Bollebygd kommun. I Tjärnatjärn häckar smålom regelbundet.

Vattendrag som idag saknar strandskydd

Idag saknas strandskydd för ett antal små sjöar och tjärnar samt för alla mindre och medelstora rinnande vattendrag i Lerums kommun. Det är endast Säveån och Lärjeån (delvis) som omfattas av strandskydd. Detta är mycket olämpligt då det strider mot lagstiftningens syfte och strandskyddet därmed skiljer sig åt mellan länets olika delar. Under 1990-talet påbörjades en översyn som behandlade detta, men den slutfördes aldrig. LNF efterlyser därför en tidplan för när strandskyddet för vattendragen och mindre sjöar ska ses över.

- LNF anser att alla sjöar och tjärnar bör ha strandskydd, vilket är i enlighet med det övergripande syftet för strandskydd. En någorlunda komplett förteckning över sjöar och tjärnar med minsta areal 1 ha, sannolikt framtagna på 1970- eller 1980-talet, bifogas.
- LNF anser att små och medelstora vattendrag i Lerums kommun bör ha strandskydd. Detta är också lagstiftningens syfte. Exempel på sådana vattendrag, som dessutom är

utpekade som värdefulla i andra sammanhang, är:

- Söabäcken
- Rämneå
- Ån från Stora Lövsjön till Lärjeån
- Lärjeån uppströms Stannum
- Älsjöbäcken
- Torskebäcken – Svartåbäcken
- Alebäcken
- Lerån
- Kullaån
- Vidaån

Observera att denna lista bara ger ett antal exempel på vattendrag som bör ha strandskydd.

Lerums Naturskyddsförening

Olov Holmstrand
ordförande

Bilaga: "Förteckning över sjöar 1 ha och större i Lerums kommun i Älvsborgs län"